

Kommunal og Regionaldepartementet

Postboks 8112 Dep
0032 OSLO

Uttalelse fra Nord-Trøndelag fylkeskommune - forslag til endringer i valgloven (vallova) og kommuneloven (kommunelova)

Jeg viser til Kommunaldepartementets oversendelse av 27.06.08 vedrørende forslag til endringer i valgloven og kommuneloven.

Fylkesrådet behandlet forslaget i møte den 02.09.08 som sak nr. 08/137. Slikt vedtak ble fattet:

Nord-Trøndelag fylkeskommune avgir slik uttalelse til endringer i valgloven og kommuneloven.

1. Perioden for forhåndsstemmegivning

Nord-Trøndelag fylkeskommune er positive til forslaget om "tidligstemmegivning" fra 1. juli. Det er flere lovbestemte frister som påvirker datoen for starten av "tidligstemmegivning". Det forsettes at lovendringen tar hensyn til og sikrer god nok tid til behandling av eventuelle klager, testing av stemmesedler (skjemadefinering) i forbindelse elektronisk opptelling og til opptrykking av stemmesedler.

2. Utvidet åpningstid

Nord-Trøndelag fylkeskommune er positiv til at kommunene gis større lokal valgfrihet knyttet til åpningstider på valgdagen. Gjeldende lov videreføres, slik at det er valgstyret som fastsetter hvor lenge valglokalene skal ha åpnet dog ikke senere enn kl. 21.00.

3. To dagers valg

Gjeldende lov videreføres, slik at vedtak om todagers valg treffes med alminnelig flertall slik det følger av dagens § 9-1.

4. Sanksjon for brudd på valglovens § 9-9

Nord-Trøndelag fylkeskommune er positiv til forslaget om å innføre lovbruddsgebyr ved brudd på valgloven § 9-9.

5. Valgobservasjon

Nord-Trøndelag fylkeskommune er positive til ny § 15-10 som gir departementet hjemmel til å pålegge kommunene å ta imot både nasjonale og internasjonale valgobservatører – private institusjoner og organisasjoner.

6. Lokale folkeavstemninger

Nord-Trøndelag fylkeskommune er positiv til forslag om en prinsippbestemmelse i kommuneloven om rådgivende lokale folkeavstemninger og hjemmel for innsamling av data om slike folkeavstemninger.

Vedlagt følger saksutredningen for fylkesrådet.

Dette til orientering.

Med hilsen

Per Odd Haugseth
Spesialrådgiver

Vedlegg: Fylkesrådets sak nr. 08/137

Fylkesrådet i Nord-Trøndelag

Nord-Trøndelag fylkeskommune

SAKS PROTOKOLL

Sak nr. 08/137

Forslag til endringer i valgloven og kommuneloven - Høringsuttalelse

Behandlet/Behandles av	Møtedato	Sak nr .
Fylkesrådet i Nord-Trøndelag	2.9.2008	08/137

Saksbehandler: Per Odd Haugseth

Arkivsak: 08/04039

Arkivkode: 001.T00

Fylkesrådsleders innstilling til vedtak:

Nord-Trøndelag fylkeskommune avgir slik uttalelse til endringer i valgloven og kommuneloven.

1. Perioden for forhåndsstemmegivning

Nord-Trøndelag fylkeskommune er positive til forslaget om "tidligstemmegivning" fra 1. juli. Det er flere lovbestemte frister som påvirker datoen for starten av "tidligstemmegivning". Det forsettes at lovendringen tar hensyn til og sikrer god nok tid til behandling av eventuelle klager, testing av stemmesedler (skjemadefinering) i forbindelse elektronisk opptelling og til opptrykking av stemmesedler.

2. Utvidet åpningstid

Nord-Trøndelag fylkeskommune er positiv til at kommunene gis større lokal valgfrihet knyttet til åpningstider på valgdagen. Gjeldende lov videreføres, slik at det er valgstyret som fastsetter hvor lenge valglokalene skal ha åpnet dog ikke senere enn kl. 21.00.

3. To dagers valg

Gjeldene lov videreføres, slik at vedtak om todagers valg treffes med alminnelig flertall slik det følger av dagens § 9-1.

4. Sanksjon for brudd på valglovens § 9-9

Nord-Trøndelag fylkeskommune er positiv til forslaget om å innføre lovbruddsgebyr ved brudd på valgloven § 9-9.

5. Valgobservasjon

Nord-Trøndelag fylkeskommune er positive til ny § 15-10 som gir departementet hjemmel til å pålegge kommunene å ta imot både nasjonale og internasjonale valgobservatører – private institusjoner og organisasjoner.

6. Lokale folkeavstemninger

Nord-Trøndelag fylkeskommune er positiv til forslag om en prinsippbestemmelse i kommuneloven om rådgivende lokale folkeavstemninger og hjemmel for innsamling av data om slike folkeavstemninger.

Protokoll

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Nord-Trøndelag fylkeskommune

Fylkesrådet i Nord-Trøndelag

Sak nr 08/137

Forslag til endringer i valgloven og kommuneloven - Høringsuttalelse

Behandlet/ Behandles av
Fylkesrådet i Nord-Trøndelag

Sted
Fylkets Hus, Steinkjer

Møtedato
2.9.2008

Sak nr.
08/137

Saksbeh: Per Odd Haugseth
Arkivsak: 08/04039
Arkivkode: 001.T00

Fylkesrådsleders innstilling til vedtak:

Nord-Trøndelag fylkeskommune avgir slik uttalelse til endringer i valgloven og kommuneloven.

1. Perioden for forhåndsstemmegivning

Nord-Trøndelag fylkeskommune er positive til forslaget om "tidligstemmegivning" fra 1. juli. Det er flere lovbestemte frister som påvirker datoen for starten av "tidligstemmegivning". Det forsettes at lovendringen tar hensyn til og sikrer god nok tid til behandling av eventuelle klager, testing av stemmesedler (skjemadefinering) i forbindelse elektronisk opptelling og til opptrykking av stemmesedler.

2. Utvidet åpningstid

Nord-Trøndelag fylkeskommune er positiv til at kommunene gis større lokal valgfrihet knyttet til åpningstider på valgdagen. Gjeldende lov videreføres, slik at det er valgstyret som fastsetter hvor lenge valglokalene skal ha åpnet dog ikke senere enn kl. 21.00.

3. To dagers valg

Gjeldene lov videreføres, slik at vedtak om todagers valg treffes med alminnelig flertall slik det følger av dagens § 9-1.

4. Sanksjon for brudd på valglovens § 9-9

Nord-Trøndelag fylkeskommune er positiv til forslaget om å innføre lovbruddsgebyr ved brudd på valgloven § 9-9.

5. Valgobservasjon

Nord-Trøndelag fylkeskommune er positive til ny § 15-10 som gir departementet hjemmel til å pålegge kommunene å ta imot både nasjonale og internasjonale valgobservatører – private institusjoner og organisasjoner.

6. Lokale folkeavstemninger

Nord-Trøndelag fylkeskommune er positiv til forslag om en prinsippbestemmelse i kommuneloven om rådgivende lokale folkeavstemninger og hjemmel for innsamling av data om slike folkeavstemninger.

Fylkesrådsleders vurdering:

Ansvar for gjennomføring av valg – kommunevalg, fylkestingsvalg og stortingsvalg – er i grove trekk tillagt kommunene. Fylkeskommunens ansvar ved gjennomføring av valg kan på ingen måte sammenlignes med kommunenes ansvar.

Foreslåtte endringer av valgloven berører i grove trekk det ansvar og arbeid kommunene er pålagt ved gjennomføring av valg. Imidlertid påvirker både tilretteleggingen og gjennomføringen av valg stemmegivningen og således også valgresultatet. Det er derfor av stor viktighet at fylkeskommunen som har et ansvar hva gjelder fylkestingsvalg og stortingsvalg, har en holdning til de foreslåtte lovforslagene.

Lovforslaget legger opp til å innføre en ordning med "tidligstemmegivning" fra 1. juli og frem til den ordinære forhåndsstemmegivningen begynner 10. august. Fylkesrådsleder er positiv til denne endringen og mener ordningen vil komme de velgerne til gode som ellers ikke ville fått stemt. Samtidig vil jeg påpeke at det er flere lovbestemte frister som påvirker datoen for starten av "tidligstemmegivning".

Endringer i valgloven bør legge opp til at man får et rammeverk som tar hensyn til og sikrer god nok tid til behandling av eventuelle klager, testing av stemmesedler (såkalt skjemadefinering) i forbindelse elektronisk opptelling, og til å trykke opp stemmesedler til "tidligstemmegivning".

Departementets forslag om at det skal bli mulig for kommunene å fastsette at valglokalene skal ha åpent til kl. 21.00 er positivt.

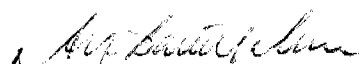
Lovforslaget innfører lovbruddsgebyr ved brudd på valglovens § 9-9. Det følger av lovforslaget at formålet med forbudet i § 9-9 er å hindre utilbørlig påvirkning av velgerne mens stemmegivningen enda pågår, samt et ønske om å sikre en rolig og verdig gjennomføring av stemmegivningen.

Ny § 15-10 gir departementet hjemmel til å pålegge kommunene å ta imot både nasjonale og internasjonale valgobservatører – private institusjoner og organisasjoner, slik Norge er forpliktet til gjennom ulike internasjonale konvensjoner. Det vil være både nyttig og nødvendig at vi inviterer og tar imot observatører til å gå igjennom og kontrollere ulike sider av vårt valgsystemet.

Lovforslaget innebærer en ny prinsippbestemmelse i kommuneloven om rådgivende lokale folkeavstemninger og hjemmel for innsamling av data om slike folkeavstemninger. Departementet har valgt ikke å lovfeste hvordan folkeavstemninger skal gjennomføres i praksis. Dette vil gi kommunene og fylkeskommunene den fleksibiliteten de trenger til å gjennomføre lokale folkeavstemninger etter behov og ønske.

Ved lokalvalget i 2007 fikk flere kommuner/fylkeskommuner problem med det elektroniske systemet for telling og kontroll av stemmesedler. Bruk av elektroniske datasystem ved valg har kommet for å forbli. Det må ikke reises tvil om riktigheten av slike elektroniske system. Departementet må snarest få etablert en ordning for godkjenning av maskinell/elektronisk tellesystem og/eller programvare.

Steinkjer, 26. august 2008

Alf Daniel Moen
fylkesrådsleder

Saksutredning for fylkesrådet

Sammendrag

Kommunal- og regionaldepartementet har sendt ut forslag til enkelte endringer i valgloven og kommuneloven med høringsfrist 30.09.08. I høringsnotatet foreslås følgende lovendringer:

- Ordning med "tidligstemmegivning", det vil si at velgerne fra 1. juli skal ha anledning til å henvende seg til kommunen og be om å få stemme før den ordinære forhåndsstemmegivningen begynner 10. august.
- Kommunen kan fastsette at valglokalene på valgdagen skal holde åpent til kl. 21.00.
- En tredjedel av medlemmene i kommunestyre kan bestemme at kommunen skal holde todagens valg.
- Innføring av lovbruddsgebyr ved brudd på valglovens § 9-9.
- Hjemmel for valgobservasjon.
- Prinsippbestemmelse i kommuneloven om rådgivende lokalefolkeavstemninger og hjemmel for innsamling av data om slike folkeavstemninger.

Hjemmel/Referanse for saken:

Kommunal- og regionaldepartementets brev av 27.06.08 om "Høyring – forslag til endringer i vallova og kommunelova".

Trykte vedlegg:

Ingen.

Utrykte vedlegg:

Kommunal- og regionaldepartementets brev av 27.06.08 om "Høyring – forslag til endringer i vallova og kommunelova".

Utredning:

Innledning/bakgrunn

Kommunal- og regionaldepartementet har i brev av 27.06.08 sendt ut forslag til enkelte endringer i valgloven og kommuneloven med høringsfrist 30.09.08. Høringsnotatet som gjør rede for bakgrunn og innhold i lovendringene er gjort tilgjengelig på Kommunal- og regionaldepartementets hjemmeside: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd>.

Saksframstilling/problemstillinger

1. ENDRINGSFORSLAG I HØRINGSdokUMENTET

Kommunal- og regionaldepartementet har foreslått enkelte endringer i valgloven og kommuneloven. En del av lovforslagene er en oppfølging av forslagene til regjeringen i St.meld. nr. 33 (2007-2008) *Eit sterkt lokaldemokrati*, som ble lagt frem 20. juni 2008.

Departementet legger i høringsnotatet fram forslag til følgende lovendringer:

- Forslag om å innføre en ordning med "tidligstemmegivning", det vil si at velgerne fra 1. juli skal ha anledning til å henvende seg til kommunen og be om å få stemme før den ordinære forhåndsstemmegivningen begynner 10. august.
- Forslag om at kommunen kan fastsette at valglokalene på valgdagen skal holde åpent til kl. 21.00. Det blir foreslått at en tredjedel av medlemmene i kommunestyret kan bestemme at valglokalene skal holde åpent til kl. 21.00.
- Forslag om at en tredjedel av medlemmene i kommunestyre kan bestemme at kommunen skal hold todagens valg.
- Forslag om innføring av lovbruddsgebyr ved brudd på valglovens § 9-9.

- Forslag til hjemmel for valgobservasjon.
- Forslag om en prinsippbestemmelse i kommuneloven om rådgivende lokalefolkeavstemninger og hjemmel for innsamling av data om slike folkeavstemninger.

2. KOMMENTARER TIL DE ENKELTE ENDRINGSFORSLAGENE.

2.1 Perioden for forhåndsstemmegivning

Perioden for forhåndsstemmegivning blir drøftet i St.meld. nr. 33 (2007-2008) *Et sterkt lokaldemokrati*. I meldingen signaliserte departementet et ønske om å innføre en ordning om "tidligstemmegivning". Perioden for forhåndsstemmegivning innenriks er ca. en måned, men vel to måneder for stemmegivning utenriks, på Svalbar og på Jan Mayen. For noen kan det være vanskelig å så stemme innen for denne tidsrammen. Departementet har vurdert om perioden bør utvides, eller om det alternativt bør etableres en ordning som legger til rette for stemmegivning før den ordinære forhåndsstemmegivningen tar til.

Departementet har derfor vurdert en alternativ ordning der velgere som ikke kan stemme på forhånd i den ordinære perioden innenriks og heller ikke på valgdagen, får anledning til å hevende seg til kommunen for å stemme en viss tid før forhåndsstemmegivningen begynner, det kaller departementet å "tidligstemme". For å unngå for mange frister å forholde seg til mener departementet at slik stemmegivning bør begynne 1. juli, slik det sammenfaller med tidspunktet for når forhåndsstemmegivningen begynner utenriks, og frem til og med 9. august (frem til ordinær forhåndsstemmegivning starter 10. august). På dette tidspunktet skal det være mulig å ha klart manuelle utskrifter fra manntalet og ferdig trykte stemmesedler. Kommunene må dermed sørge for et stemmemottak i kommunen i den aktuelle perioden, for eksempel på rådhuset eller servicekontoret der velgere som ber om det, kan få tilbud om å stemme.

2.2 Åpningstid på valgdagen

I St.meld. nr. 33 (2007-2008) *Eit sterkt lokaldemokrati* signaliserte regjeringen at den ønsker å endre regelen for åpningstiden valgdagen. Departementet mener at evalueringen etter valget i 2007 ikke gir grunnlag for å hevde at åpningstidene for valglokalene fører til problem for velgeren med lange køer når valglokalene skal stenge. Likevel mener departementet at det kan være grunn til å vurdere om det skal være anledning til å holde åpnet en time lengre mandag kveld. Departementet mener at det kan være gode demokratiske grunner til å legge avgjørende vekt på hva mindretallet mener i en slik sak. Departementet mener derfor at valgloven bør endres slik at valglokalene må være åpent til kl. 21.00 dersom minst en tredjedel av kommunestyrerepresentantene krever det.

Valgloven har ikke krav til når valglokalene skal åpne om morgenen på valgdagen. Departementet mener at det kan være grunn for kommunene å tenke nytt her. Dersom lokalene åpner kl. 07.00 eller kl. 08.00, kan flere velgere få anledning til stemme tidligere på dagen, for eksempel før de går på jobb. På denne måten kan en også hindre eventuelle køer på ettermiddagen. Departementet vil ikke foreslå lovfesting av et bestemt tidspunkt for når valglokalene skal åpne. I store kommuner kan det gjerne være fornuftig at valglokalene er åpne fra kl. 07.00 til kl. 21.00 på valgdagen.

2.3 Todagers valg – en rett for mindretallet?

Spørsmålet om et mindretall i kommunestyre skal kunne kreve at det blir holdt valg i kommunen på søndagen før valgdagen (todagers valg), blir drøftet i St.meld. nr. 33 (2007-2008) *Eit sterkt lokaldemokrati*. I meldingen signaliserer departementet at valgloven bør endres slik at det kan gjennomføres valg i kommunen også på søndag,

dersom minst en tredjedel av kommunestyrerepresentantene krever det. Departementet vil i dette høringsnotatet foreslå at det blir innført en slik rett for mindretallet i kommunestyret.

Av de kommunene som holder todagers valg, oppgir i underkant av 50 prosent at de har åpent like mange lokaler på søndag som mandag. På spørsmålet om hva som er bakgrunnen for søndagsåpent svarer de fleste at det er hensynet til pendlerer og studenter, og at det er tradisjon for todagers valg i kommunen. Det er få kommuner som sier at søndagsvalg er innført på bakgrunn av ønske om å øke valgdeltakelsen. Mange kommuner viser til gode erfaringer med søndagsvalg, selv om fremmøtet mange steder ikke er spesielt stort. Noen kommuner mener at todagers valg også gir en bedre fordeling og arbeidsbelastning på valgfunksjonærene, men at det fører til økte kostnader. Selv om forskere ikke kan påvise noen klar sammenheng mellom valgdeltakelse og todagers valg, mener departementet at det å gjøre stemmegivningen enda mer tilgjengelig har en verdi i seg selv.

2.4 Sanksjon for brudd på valglovens § 9-9

Etter valglovens § 9-9 er det forbudt å offentliggjøre valgresultat og prognoser som er laget på grunnlag av undersøkelser en har gjort den dagen eller de dagene valget foregår, før alle valglokale er stengte kl. 20.00 valgdagen. En offentliggjøring er med andre ord et lovbrudd. Lovbruddet er likevel ikke straffesanksjonert. Ordlyden i loven er klar og gir ikke grunnlag for en skjønsmessig vurdering når det gjelder valgdagsmålinger og valgresultat kan offentliggjøres. I forarbeidene til loven, jf. Ot.prp. nr. 45 (2001-2002), s. 197, peker departementet på at det er viktig at valget går for seg i en høytidelig og mest mulig rolig atmosfære, og at velgeren blir utsatt for minst mulig av ytre påvirkninger. En fant at disse hensynene veide tyngre enn ønske fra enkelt om å komme med flest mulig nyheter om valget.

Ved stortingsvalget 2005 ble det offentliggjort resultat fra valgdagsmåling før kl. 20.00 på valgdagen. Ved samme valg ble det også ved et misstak røpet opplysninger fra innrapporterte valgresultat før kl. 20.00. Departementet mener på bakgrunn av dette at det kan være grunn til å vurdere om brudd på § 9-9 bør sanksjoneres slik forbudet blir mest mulig effektivt. Det ikke er snakk om å forby valgdagsmålinger og reelle valgresultat i seg selv, men departementet ønsker å utsette tidspunktet for når opplysningene blir offentliggjort. § 9-9 tillater offentliggjøring etter at alle valglokale er stengt.

3.5 Hjemmel for valgobservasjon

Norge er gjennom ulike internasjonale konvensjoner og dokumenter forpliktet til både å invitere og å ta imot nasjonale og internasjonale valgobservatører. Det er helt klart at både offentlige og private institusjoner og organisasjoner – nasjonale og internasjonale har rett til å være valgobservatører i Norge.

Gjeldende valglovgivning har ingen bestemmelser om valgobservasjon. Departementet har dermed ingen hjemmel verken til å skrive ut akkreditering for observatører, til å legge til rette for observasjon eller til å pålegge kommunene å ta imot observatører. Slik departementet ser det, er Norge gjennom sine forpliktelser mellom bl.a. OSSE og Europarådet forpliktet til å legge til rette for slik valgobservasjon. Departementet vil derfor forslå en ny § 15-10 der departementet får hjemmel til å pålegge kommunene en plikt til å ta imot både nasjonale og internasjonale valgobservatører – private institusjoner og organisasjoner.

2.5 Lokale folkeavstemminger

Avvikling av lokale folkeavstemminger er innarbeidet praksis i det norske lokaldemokratiet, selv om slik folkeavstemminger ikke er lovregulerte. Verken valgloven eller kommuneloven inneholder bestemmelser om lokale folkeavstemminger. Lokale folkeavstemminger som blir

arrangert i Norge, er alltid rådgivende ovenfor kommunestyret, eventuelt fylkestinget, som har det siste ordet. Som regel handler lokale rådgivende folkeavstemminger om enten eller saker, for eksempel nynorsk eller bokmål som hovedmål i skolen, kommunesammenslåing etc.

Departementet ønsker å synliggjøre den anledningen kommunene har til å gjøre grep av denne typen. En lovregulering må være generell for å favne om alle typer av tilfeller, slik at loven ikke blir opplevd som en hindring for kommunene i gjennomføringen. Det er derfor fremdeles ikke aktuelt å lovfeste hvordan slike folkeavstemminger skal gjennomføres i praksis, selv om det kan være naturlig at kommunene tar utgangspunkt i regelverket i valgloven. Det vil fremdeles være opp til kommunene selv å avgjøre dette ut fra lokale forhold, for eksempel om folkeavstemmingen skal gjelde hele eller deler av kommunen. Departementet foreslår at bestemmelsen i loven får en generell utforming.

Informasjon om lokale folkeavstemminger blir ikke registrert i Norge i dag, og det er ingen komplett oversikt over omfanget. Departementet foreslår derfor at det blir etablert en hjemmel for innsamling av data om lokale folkeavstemminger. Et slikt hjemmelsgrunnlag vil gjøre det mulig å utvide den offisielle valgstatistikken.

2.6 Bruk av maskinell/elektronisk tellesystem

Valgstyret i hver enkelt kommune/fylkeskommune er ansvarlig for opptelling av stemmesedler ved valg og dermed sikre korrekt opptellingsresultat. Valgstyret/fylkesvalgstyret avgjør om opptellingen skal foregå manuelt og/eller elektronisk. Det kreves ikke at elektronisk system som blir benyttet ved opptellingen, skal være sertifisert eller på annen måte være godkjent av statlig organ. Kommunene/fylkeskommunene har selv ansvar for at det system som blir kjøpt inn til dette formålet, er korrekte. De valgssystemene som i dag finnes på markedet, består av to selvstendige system – ett administrativt system og ett for telling.

Ved lokalvalget i 2007 fikk flere kommuner/fylkeskommuner problem med det maskinelle / elektroniske systemet for telling av stemmesedler. Departementet har bedt leverandøren av datasystemet om en utredning om de ulike problemene som oppsto i 2007.

Problemene ved valget i 2007 har aktualisert spørsmålet om ei eventuell sertifiserings- eller godkjenningsordning av maskinelle/elektroniske systemløsninger for telling og behandling av telleresultatene. På denne bakgrunn vil departementet vurdere om det bør innføres en godkjenningsordning for maskinell/elektronisk tellesystem og/eller programvare. Imidlertid påpeker departementet at det ikke er mulig å ha på plass et eventuelt sertifiseringssystem eller en godkjenningsordning før valget i 2009.
